

Günlük dilimizde tesadüf kelimesi

İçel'den okuyucumuz: “Günlük konuşmalarımızda tesadüf sözcüğünü kullanmamızda bir sakınca var mıdır? Tesadüf yerine tevafuk kelimesini kullanmamız daha mı doğrudur? Bu konuda bilgi verir misiniz?”

Bizim cüz'î irademize göre “tesadüf” diye nitelediğimiz her olay, her şey, hiç şüphesiz Allah'ın küllî iradesiyle kuşatılmış, ihata edilmiş, bir kast ve irade eseri olarak ortaya çıkmıştır. O halde; olayları anlatmak veya hikâye etmek için yalnızca “bize bakan yönüyle” ve “rastlamak” mânâsında kullandığımız “tesadüf” kelimesi; tamamen bizim bilinç kapsamımız çerçevesinde, bizim boyutlarımız içinde kalmak şartıyla kullanılabilir; ancak hiçbir olayda, hiçbir şekilde “küllî irade” yani “Allah'ın iradesi” kast edilerek kullanılamaz, kullanılması dalâlet olur.

Kâinatta ve tabiatta, bizim bilincimiz dışında, ama Allah'ın küllî iradesinin ihatası içerisinde gelişen olaylar serisinin bir tanesine bile “tesadüf” denmesine Risâle-i Nur şiddetle karşı çıkar; bunu küfürle eş sayar ve böyle tesadüfe “serseri” lâkabını uygun bulur.¹ Her şey o kadar Allah'ın iradesine bağlıdır ki; hiçbir şekilde “âlemde tesadüfe yer yoktur.” Bediüzzaman; “tesadüfü, tabiatı ve şirki” aynı paralelde ele alır; bu üç mânânın İslâm âleminde ihraç edilmesi ile ilgili verilen kararı Risâle-i Nur'un infaz ettiğini beyan eder.² Tesadüfün yalnızca bir vehimden ibaret olduğunu, Sâniin kast ve iradesi ispat edildiği takdirde ise bu vehmin ortadan kalkacağını; kevnî hâdiselerin hiçbir şekilde tesâdüf oyuncağı olamayacağını³; nihayet derecede Kadîr, Hakîm, Basîr ve Alîm olan Cenâb-ı Hakk'ın işine “tesadüf”ün karışamayacağını⁴; kesret tabakalarının en dağınık mes'eleleri denilen şu âlemdeki her hareketin, atılan her adımın, alınan her nefesin ve kımıldayan her yaprağın; kaderin yazdığı sayfalardan birer satır hüviyetinde olduğunu⁵ ve her değişikliğin, her yeniliğin, en küçük ayrıntısına ve teferruâtına kadar her hadisenin birer Rabbânî mektup, kevnî âyetlerin birer sayfası ve Allah'ın isimlerinin tecellî ettiği birer âyine mertebesinde bulunduğunu yine Risâle-i Nûr îzah ve ispat eder.⁶

Tabiat olaylarında Allah'ın takdir buyurduğu hikmeti doğrudan göremediğimiz ve hissedemediğimiz için bu olaylar bilincimize “tesâdüf” perdesi altında yansımaktadır.

Ancak tıpkı esbabda olduğu gibi, tesadüfün de zihnimizde yalnızca bir “perde” olarak kalması zarûrîdir. Aksi takdirde—maâzallah—küfrün ve şirkin kuyruğuna basmış oluruz.

Günlük dilimizde “tesadüf” yerine, olayların tamamının Allah’ın iradesinin eseri olduğu mânâsını daha iyi vurguladığı için “tevâfuk” kelimesini kullanmak mümkün olmakla beraber; yalnız “kendi cüz’î irademiz” kast edilmek şartıyla, “tesadüf” veya “rastlamak” kelimelerini kullanmakta da bir sakınca görülmez. Meselâ, arkadaşımız ile bir caddede bilincimiz dışında karşılaşmak, Allah’ın iradesinin ihatası altında meydana gelmesine karşılık; bizim irademize göre bir tesadüf ve rastlantıdan ibarettir. Bu durumda; bize göre rastlantı veya tesadüf olan tüm olayların, Allah katında, Allah’ın iradesiyle tanzim olunan birer tevafuktan başka bir şey olmadığını bilerek ve iman ederek, “Arkadaşıma rastladım” demekte bir mahsur yoktur.

Nitekim Risâle-i Nur’da, “tesadüf” kelimesi, “bizim cüz’î irademize” nispet edilerek günlük dilde kullanılmıştır. Meselâ; Münâzarât’ta: “Azm-i kat’î ile maksadımın yoluna tesadüf eden her bir mehâlike gireceğim.”7; Emirdağ Lâhikası’nda: “Ehl-i siyasete hiç bakmadığım halde, bu gün tesadüfen kulağıma girdi ki; bazı camileri kaldırmak için bir mecliste, bir kısım dinsiz mebuslar çalışmışlar.”8; Mesnevî’de : “Pek çok belâlara ve düşmanlara tesâdüf ettim.”9; Sözler’de Mi’rac’ın anlatıldığı bölümde, Peygamber Efendimiz (asm) hakkında, “..tâ Kâb-ı Kavseyne kadar merâtib-i külliye-i esmâiyede gözüne, kulağına tesadüf eden âyât-ı Rabbaniyeyi ve acâib-i san’at-ı İlâhiyeyi işitmiş, görmüştür.”10; yine Sözler’de, “bâzan on bin; Leyle-i Beratta okunan âyetler ve makbul vakitlere tesadüf edenler gibi.”11; Lem’alar’da, “Zülkarneyn’in mağrip tarafına seyahati,.... Volkanlı bir dağın fışkırması vaktine tesâdüf ettiğini beyan etmekle...”12 cümleleri içinde; Barla Lâhikasında da meselâ; Hüsrev ağabeyin (ra) mektubunda13; Refet ağabeyin (ra) mektubunda14; ve Hafız Mustafa’nın (ra) mektubunda15 kullanılan “tesadüf” kelimelerinde, sırf bizim cüz’î irademizin kast olunduğu aslâ şüphe götürmez.

Bu durumda; “tesadüf” kelimesini “Tevhid inancını” zedelemeksizin, cüz’î irademizi kast ederek günlük dilimizde kullanabiliriz. Allah’ın küllî iradesine nispetle kullanmaktan ise şiddetle kaçınmalıyız.

Dipnotlar:

1- Bakınız: Şuâlar, s. 142, 522; Lem’alar, s. 335; Mesnevî-i Nûriye, s. 205;

2- A.g.e., s. 153; a.g.e., s. 213;

- 3- Sözlür, s. 157;
- 4- Sözlür, s. 180;
- 5- M. Nûriye, s. 89;
- 6- Sözlür, s. 215;
- 7- Münâzarât, s. 1158
- 8- E. Lâhikası, s. 166, 2. haşıye
- 9- M. Nûriye, s. 44
- 10- Sözlür, s. 515
- 11- Sözlür, s. 312
- 12- Lem'alar, s. 111
- 13- B. Lahikası, s. 46
- 14- A.g.e., s. 65
- 15- A.g.e., s. 115